

Sveriges handlingsplan för plast

En del av den cirkulära ekonomin

Regeringskansliet

Innehåll

Plast – problem och möjligheter i en cirkulär ekonomi	3
Plastproblemet i siffror	5
Plast – en global angelägenhet	6
Plast i en cirkulär ekonomi	7
Från ord till handling	8
Mål för en cirkulär plasthantering	9
Regeringens specifika mål för plast	10
Plastens cirkulära kretslopp	12
Fokusområde 1: Produktion och produktdesign av plast och plastprodukter	13
Fokusområde 2: Konsumtion och användning av plast och plastprodukter	16
Fokusområde 3: Giftfria och cirkulära kretslopp av plast och plastprodukter	18
Fokusområde 4: Drivkraft för näringsliv och andra aktörer som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller för plast och plastprodukter	21
Viktiga år för plasten	23

Plast – problem och möjligheter i en cirkulär ekonomi

Användningen av plast

Plast används i många produkter i samhället och har blivit en del av vårt vardagliga liv. Det är vår design, produktion, konsumtion och övrig hantering av plast och produkter av plast som orsakar de miljö- och klimatproblem plasten bidrar till. Nedskräpning på land och i hav, svårigheten att materialåtervinna plast och utsläppen av växthusgaser från plastförbränning och plastproduktion, gör plasten till en av vår tids stora miljöutmaningar.

Plast är ett viktigt och allmänt förekommande material i vår vardag. Det finns användningsområden där vi i dag är beroende av plastens egenskaper. Plast kan bidra till ett hållbart samhälle, bland annat genom att användningen av plast i förpackningar sparar energi vid transporter eftersom plast har en låg vikt jämfört med till exempel glas. Plast är mycket vanligt i material och produkter som kommer i kontakt med livsmedel. Plasten fungerar som behållare, hygienisk barriär och bidrar till att bevara livsmedlets hållbarhet. Även inom hälso- och sjukvården är plasten viktig i många produkter, bl.a. för att bidra till ökad vårdhygien. Plastens egenskaper innebär att vi inte kan sluta använda plast, men hanteringen av plast behöver bli cirkulär och hållbar.

Plasten och klimatet

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland och gå före för att visa att en fossilfri värld är möjlig. Plast har en stor inverkan på klimatet då cirka 99 procent av plasten i dag tillverkas av fossil olja och endast cirka en procent av biobaserat material. Globalt sett ökar både tillverkningen och användningen av plast. En viktig orsak till den ökande plastproduktionen är skiftet från flergångsprodukter till engångsprodukter. I hela världen tillverkas i dag drygt 335 miljoner ton plast varje år, varav 60 miljoner ton i Europa. Enligt EU-kommissionens plaststrategi har den globala

produktionen av plast ökat tjugofemfaldigt från 1960 till 2015. Plastproduktionen förväntas enligt EU-kommissionen återigen fördubblas under de kommande 20 åren. Enligt en rapport från Unep förväntas mängden utsläpp av växthusgaser, kopplade till produktionen, användningen och bortskaffandet av plast med fossilt ursprung, uppskattningsvis öka med 2.1 gigaton koldioxidekvivalenter till 2040. Det motsvarar 19 procent av den globala koldioxidbudgeten om man ska nå Parisavtalets mål om att helst hålla den globala medeltemperaturökningen under 1,5 grader. Olika slags förpackningar utgör i dag cirka 40 procent av plastanvändningen och uppskattningsvis sätts 350 000–500 000 ton plastförpackningar på den svenska marknaden per år (enligt Naturvårdsverket). Den fossilbaserade råvaran behöver ersättas med återvunnen plast eller hållbara biobaserade råvaror.

Många olika sorters plast

Plast är inte ett enskilt material utan en samlingsbenämning för syntetiskt bildade polymermaterial. De vanligaste förekommande plasttyperna är polyeten (PE), polypropen (PP), polystyren (PS), polyvinylklorid (PVC) och polyamid (Nylon). Plasten innehåller en eller flera polymerer med en varierande mängd tillsatser. Tillsatserna, så kallade additiv, är ämnen som tillsätts polymeren för att förbättra materialegenskaper, exempelvis pigment eller mjukningsmedel. De många olika typerna av plast, kombinationen av olika material och tillsatserna i plast försvårar möjligheterna att materialåtervinna plast. Produkter av plast har generellt en kort livslängd och de resulterar därmed i stora mängder avfall. Uppskattningsvis blev 7 000 miljoner ton av den totala mängden producerad plast (9 200 miljoner ton) mellan 1950 och 2017 plastavfall. Tre fjärdedelar av denna plast placerades i deponier eller blev dumpade i miljön och den blev därmed en del av en okontrollerad avfallshantering (enligt Unep). I Sverige uppkommer ungefär 1,7 miljoner ton plastavfall årligen, varav nästan 80 pro-

cent förbränns. Endast en liten andel av den plast som blir avfall i Sverige i dag materialåtervinns, uppskattningar visar på under 10 procent. Faktorer som påverkar möjligheterna att återvinna plast är bl.a. typen av plast och produkt, infrastruktur, tillgänglig återvinningsteknik samt efterfrågan och kvalitet på återvunnen råvara.

Plast och nedskräpning

Nedskräpning sker på land och till havs, vilket är ett hållbarhetsproblem på flera olika sätt. Djur och människor riskerar att skadas av skräpet och kommunerna har stora kostnader för att städa stadsmiljöer och stränder. Skräpiga miljöer upplevs dessutom ofta som otrygga och kan leda till ytterligare nedskräpning och skadegörelse. Under en veckas skräpmätning i Sverige hittades exempelvis 35 miljoner skräpföremål. Av den nedskräpningen bestod ungefär 70 procent av fimpar eller snus. Plastavfall är särskilt problematiskt avfall när det hamnar i miljön genom nedskräpning. Plast bryts inte ner utan fragmenteras långsamt till mikroplast. Mikroplaster förekommer över hela världen och överallt i naturen.

Plast orsakar enligt Unep den mest omfattande och skadliga nedskräpningen i haven och 80–85 procent av den totala mängden marint skräp består av plast. Globalt sett hamnar 5–13 miljoner ton plastavfall i havet årligen. Plasten bryts successivt ner till mikroplast genom UV-ljus och nötning. Effekter från den marina nedskräpningen märks bl.a genom att plastrester återfinns i många havslevande djur såsom fåglar, havssköldpaddor, sälar och valar, vilket innebär att plasten har kommit in i livsmedel-skedjan. Mängden plast i haven har uppskattats vara runt 75–199 miljoner ton och utsläppen av plastavfall i haven förväntas tredubblas till 2040 om inte åtgärder vidtas. År 2050 förutspås det att mängden plast i våra hav kommer att vara större än mängden fisk. Redan 2025 beräknas 99 procent av sjöfågarna ha fått i sig plast, vilket ofta leder till långsamma och smärtsamma dödsfall.

Plastproblemet i siffror

Det årliga **plastavfallet** i Sverige uppskattas till **1,7 miljoner ton**.

2019 sattes **217 000 ton plastförpackningar** ut på den svenska marknaden, exklusive pantflaskor.

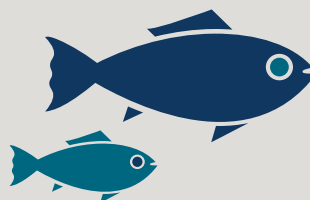
77 % av plastavfallet förbränns.

Mellan **75-199 miljoner plast** har släppts ut i haven. **85 % av allt skräp i haven** består av plast.

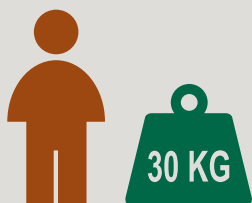

Mindre än **10%** av plastavfallet går till **materialåtervinning**.

Med nuvarande nedskärningstakt kommer det 2050 finnas **mer plast än fisk** i haven.

Plastanvändningen i Sverige **ökar** med nästan **30 kg per person** varje år.

Plasttillverkningen står för ca **8 %** av den **globala oljeanvändningen**.

Den globala **plastproduktionen** har **fyrdubblats** på 40 år.

Fortsätter plastanvändningen i **nuvarande takt** kommer plastindustrin stå för **20 % av oljeanvändningen 2050**.

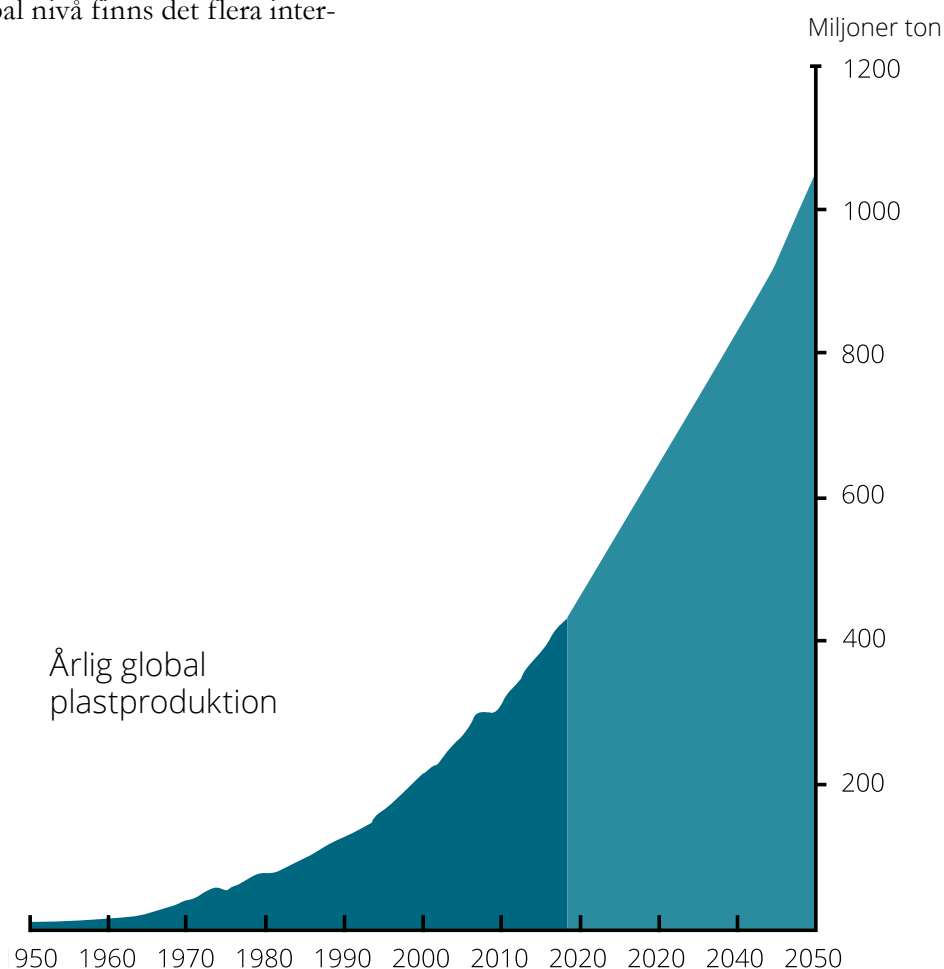
Källor: Naturvårdsverket, Unep

Plast – en global angelägenhet

Produktionen av plastvaror och handeln med dessa sker på en global marknad. Likaså har avfall under en lång tid transporterats mellan länder för återvinning. Nedskräpningen av plast sker över landgränser i luften, på land och framför allt i våra hav. Problemen och utmaningarna med plast är gränsöverskridande liksom de lösningar som krävs. Det är därför viktigt att Sverige verkar för en hållbar plasthantering nationellt, inom EU och globalt. Här kan handelspolitiken spela en roll genom liberaliseringar för miljövänliga varor och tjänster. Sverige verkar för ambitiösa hållbarhetskapitel i EU:s frihandelsavtal.

För att lösa utmaningarna med vår ökande användning och nedskräpning av plast behövs globala åtgärder. På global nivå finns det flera inter-

nationella överenskommelser och avtal som relaterar till marint avfall och föroreningar (exempelvis Basel-, Rotterdam- och Stockholmskonventionen samt Londonkonventionen). Det saknas dock idag ett rättsligt bindande globalt avtal för att minska och förebygga plastföroreningar och mikroplaster. Sverige verkar därför aktivt i arbetet för att få till ett sådant avtal där hela livscykeln för plast adresseras, speciellt med inriktning på uppströmsåtgärder som design och produktion av plast. Ett globalt avtal bör även ha en koordinerande funktion och kan skapa lika villkor och förutsättningar för näringslivet i Sverige och internationellt.

Källa: Unep

Plast i en cirkulär ekonomi

Strategin för omställningen till en cirkulär ekonomi är ett verktyg för att nå miljö- och klimatmålen och målet att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. En övergång till en cirkulär ekonomi minskar användningen av jordens resurser och är en förutsättning för att minska konsumtionens effekter på klimatet. Strategin slår fast regeringens övergripande vision för en effektiv resursanvändning i giftfria cirkulära flöden som ersätter jungfruliga material.

”Ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material.”

Plast kan tillverkas av såväl återvunna, förnybara som ändliga råvaror. Plast som är tillverkad av biobaserade råvaror står i dag för en väldigt liten andel (en procent). Även om plasten är tillverkad av biobaserad råvara så kan den inte behandlas genom biologisk behandling när den blir avfall, eftersom den är tillverkad med plastegenskaper. Vid nedskräpning bidrar biobaserade plaster till samma miljöproblem som plast tillverkad av fossil råvara eftersom dessa inte är biologiskt nedbrytbara i alla miljöer utan kräver särskilda förhållanden eller industriella processer för att brytas ner.

För att förlänga livslängden och öka användningen av varje produkt kan plastprodukterna hanteras genom uthyrning eller retursystem för återanvändning, samt designas för bättre hållbarhet, vilket minskar behovet av att tillverka nya produkter. För att lyckas med denna utveckling är det viktigt att främja innovation och nya affärsmodeller längs hela det cirkulära flödet.

Genom ett mer resurseffektivt nyttjande av plastmaterialen och produkterna kan deras livslängd och ekonomiska värde öka och behovet av ny plastråvara minska. I dag materialåtervinns plast genom

mekanisk återvinning, där man sorterar, tvättar och smälter om plasterna utan att påverka materialets kemiska struktur. Kemisk återvinning innebär att plasterna bryts ner till sina ursprungliga molekyler, som sedan används för att tillverka ny plast. Genom att materialåtervinna plasten kan energiåtervinning genom förbränning av plastavfall med fossila utsläpp minska. Om plasten hanteras mer cirkulärt kan mer avfall användas som en resurs, i stället för att bortskaffas genom deponering. Slutligen så kan även nedskräpningen i naturen och haven minska med en cirkulär hantering av plasten.

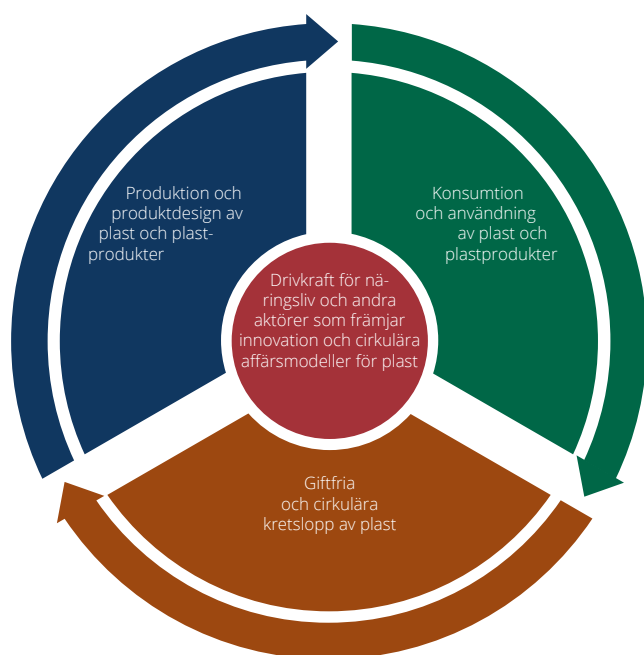
Från ord till handling

Handlingsplanen för plast syftar till att ta ytterligare steg i omställningen mot en cirkulär ekonomi genom att fokusera på den prioriterade materialströmmen plast. Den är regeringens andra handlingsplan efter att strategin för en cirkulär ekonomi beslutades i juli 2020 (M2020/01133) och handlingsplanen för cirkulär ekonomi i januari 2021 (M2021/00125). Handlingsplanen förtydligar vilka insatser som är aktuella för området och beskriver Sveriges fortsatta arbete för att uppnå en hållbar plastanvändning nationellt, inom EU och globalt. Vi befinner oss i början på omställningen till en cirkulär plasthantering och denna handlingsplan ska inte ses som hela lösningen, men den är ett viktigt steg på vägen.

Plast är en särskilt prioriterad materialström i strategin för en cirkulär ekonomi, men det krävs ytterligare åtgärder för att uppnå en hållbar plastanvändning med giftfria och cirkulära plastflöden utan läckage.

För att uppnå en hållbar plastanvändning genom plastens hela livscykel behövs tydliga långsiktiga spelregler som gör det möjligt att ställa om till cirkulär produktion och konsumtion samt cirkulära affärsmodeller, liksom att etablera giftfria och cirkulära materialkretslopp av plasten. För att samhället ska kunna ställa om till ett cirkulärt förhållningssätt krävs genomgripande förnyelse och utveckling. Innovation är därför avgörande och behöver främjas längs hela värdekedjan. En bredd av lösningar behöver utvecklas som möjliggör en cirkulär plastanvändning och som undanröjer hinder som hämmar utvecklingen.

I handlingsplanen har de fyra fokusområden som finns med i regeringens strategi för cirkulär ekonomi använts, men anpassats efter plastområdet.

Fokusområde 1: Produktion och produktdesign av plast och plastprodukter

Fokusområde 2: Konsumtion och användning av plast och plastprodukter

Fokusområde 3: Giftfria och cirkulära kretslopp av plast och plastprodukter

Fokusområde 4: Drivkraft för näringsliv och andra aktörer som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller för plast och plastprodukter

Mål för en cirkulär plasthantering

Sverige ska bli det första fossilfria välfärdslandet. Miljömålen är utgångspunkten för hela samhällets arbete med miljöfrågor och ska vara vägledande för miljöarbetet. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål. Generationsmålet, att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser, är ett övergripande mål som inriktar den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Generationsmålet är centralt för plastområdet särskilt avseende inriktningen om att

- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- en god hushållning sker med naturresurserna
- konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

En hållbar plastanvändning genom hela livscykeln är avgörande för att begränsa den negativa påverkan på miljön och för att uppnå miljö kvalitetsmålen om Begränsad klimatpåverkan, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

En hållbar plastanvändning är nödvändig för att uppnå merparten av de 17 globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030. Särskilt centrala Agenda 2030-mål är:

- mål 3 God hälsa och välbefinnande
- mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
- mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
- mål 11 Hållbara städer och samhällen
- mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
- mål 13 Bekämpa klimatförändringarna
- mål 14 Hav och marina resurser
- mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
- mål 17 Genomförande och globalt partnerskap

Regeringens specifika mål för plast

2020

Minst 90 procent av dryckesförpackningar ska materialutnyttjas

I fråga om förpackningsavfall som är dryckesförpackningar av polymera material är målet att materialutnyttjandegraden ska vara minst 90 procent (förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar).

Minst 50 procent av plastförpackningarna ska materialutnyttjas

I fråga om förpackningsavfall av plast som inte är dryckesförpackningar är målet från 1 januari 2020 att materialutnyttjandegraden ska vara minst 50 procent till och med 2029 och därefter minst 55 procent (förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar).

2025

Högst 40 tunna plastbärkassar förbrukas per person och år

Naturvårdsverket ska bevaka att förbrukningen av plastbärkassar minskar och att förbrukningen av tunna plastbärkassar inte överskrider 40 kassar per person och år senast den 31 december 2025 (förordning (2016:1041) om plastbärkassar).

2026

Förbrukningen av muggar och matlådor i engångsplast har minskat med 50 procent

I fråga om muggar och matlådor som är engångsplastprodukter ska förbrukningen ha minskat med 50 procent från och med 2026 jämfört med förbrukningen 2022 (förordning (2021:996) om engångsprodukter).

Av nya förpackningar på marknaden ska andelen som är återanvändbara ha ökat med 20 procent

Av de förpackningar som släpps ut på marknaden i Sverige för första gången ska andelen som är återanvändbara öka med minst 20 procent från 2022 till 2026 och med minst 30 procent till 2030 (etappmål).

2027

Minst 20 procent av avfallet från fiskeredskap samlas in

Målet är att mängden avfall som utgörs av fiskeredskap som samlats in separat under ett kalenderår senast 2027 ska utgöra minst 20 procent av mängden fiskeredskap som släppts ut på den svenska marknaden under samma kalenderår (förordning (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap).

2030

Nedskräpningen utomhus av förpackningar i engångsplast har minskat med 50 procent

För förpackningar som är engångsplastprodukter är målet att nedskräpningen utomhus ska ha minskat med 50 procent 2030 jämfört med 2023 (förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar).

Nedskräpning av ballonger utomhus förekommer i princip inte

För ballonger är målet att nedskräpningen utomhus senast 2030 ska vara försumbar (förordning (2021:999) om producentansvar för ballonger).

Nedskräpning av våtservetter utomhus förekommer i princip inte

För våtservetter är målet att nedskräpningen utomhus senast 2030 ska vara försumbar (förordning (2021:1000) om producentansvar för våtservetter).

Nedskräpning av fimpar och portionssnus utomhus har minskat med 50 procent

För fimpar är målet att nedskräpningen utomhus ska ha minskat med 50 procent 2030 jämfört med 2023 (förordning (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter).

Plastförpackningar ska i genomsnitt innehålla minst 30 procent återvunnen plast

För förpackningar som innehåller mer än 50 procent plast är målet att i genomsnitt minst 30 procent av förpackningsmaterialet ska bestå av återvunnen plast senast från och med 2030 (förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar).

2045

Sverige ska inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, därefter endast negativa utsläpp

Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre 2045 än utsläppen 1990. De kvarvarande utsläppen ned till noll kan uppnås genom så kallade kompletterande åtgärder. För att nå målet får även avskiljning och lagring av koldioxid av fossilt ursprung räknas som en åtgärd där rimliga alternativ saknas (etappmål).

Plastens cirkulära kretslopp

Fokusområde 1: Produktion och produktdesign av plast och plastprodukter

Plast i en cirkulär ekonomi måste designas och produceras resurseffektivt, cirkulärt och giftfritt. Olika plastsorter och tillsatser i plast har resulterat i utmaningar för materialåtervinningen. Det är därför viktigt att redan i design- och produktionsledet säkerställa att plasten inte innehåller farliga ämnen och att den går att materialåtervinna. Hållbar design av plastprodukter är väsentligt, eftersom upp till 80 procent av produktens miljö- och klimatpåverkan avgörs i designstadiet enligt EU-kommissionen. För att Sverige ska nå målet om att bli det första fossilfria välfärdslandet måste produktionen av plast ställas om. Återvunna och biobaserade råvaror av plast kan ersätta fossilbaserade råvaror utan att biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster påverkas negativt.

För att skapa en hållbar produktion och produkt-design av plast med lång livslängd behövs tydlig och lättillgänglig information om plastens innehåll, ursprung och hur plasten kan återvinnas. Det behövs även plastprodukter av god kvalitet som kan återanvändas och som, när de inte kan återanvändas längre, är möjliga att återvinna. För att plasthanteringen ska bli cirkulär behöver användningen av giftfria, återvunna och materialåtervinningsbara plastmaterial öka, samt avsiktliga tillsatser av mikroplaster upphöra. Utvecklingen går framåt och på sikt kan det också vara möjligt att producera plast genom återvunnet kol.

Regeringens åtgärder inom fokusområde 1

1.1 Rätt plast på rätt plats

Naturvårdsverket ska analysera och föreslå styrmedel för att rätt plast används på rätt plats i en cirkulär och fossilfri ekonomi. Exempelvis att det redan i designskedet fastställs när fossil plast kan ersättas med biobaserade plaster, återvunnen plast eller andra material än plast. Uppdraget ska redovisas våren 2024.

1.2 Renare flöden av plast

Kemikalieinspektionen ska utreda vilka ämnen som hindrar eller är problematiska för att plast, skummad plast och plastliknande material ska kunna återvinnas i en giftfri cirkulär ekonomi. Uppdraget ska redovisas hösten 2023.

1.3 Förbud mot sugrör och engångsbestick i plast samt muggar och matlådor i frigolit

Onödiga artiklar av plast, samt plastmaterial som inte är materialåtervinningsbara eller som är pro-

blematiska på annat sätt har förbjudits. Förbudet började gälla den 1 januari 2022. Det handlar om matlådor för snabbmat, muggar, dryckesbehållare, korkar och lock om de är gjorda av frigolit. Dessutom förbjuds sugrör, gafflar, knivar, skedar, ätpinnar och andra bestick, omrörare för drycker, ballongpinnar och tallrikar som är engångsplastprodukter.

1.4 Förbud mot plastmuggar

Det blir förbjudet att på den svenska marknaden släppa ut engångsmuggar som innehåller mer än femton procent plast. Förbudet ska börja gälla 1 januari 2024.

1.5 Förbud mot att använda vissa plaster

Från och med den 1 januari 2022 är det förbjudet att sälja en vara i Sverige som innehåller plast med tillsatser som gör att plasten enkelt sönderdelas till plastpartiklar, s.k. oxo-nedbrytbar plast. I och med

att oxo-nedbrytbar plast lättare faller sönder i mindre bitar än vanlig plast, men ändå inte bryts ner biologiskt, bidrar den till mikroplastföroreningar i miljön.

1.6 Förbud att tillsätta mikroplast

Avsiktligt tillsatt mikroplast i kosmetiska produkter är idag förbjudet i Sverige. Ett förslag på en utökning av det nationella förbudet har tagits fram av den europeiska kemikaliemyndigheten Echa, för att på EU-nivå kunna omhänderta problemet.

1.7 Krav på användning av återvunnen plast i PET-flaskor

Regeringen har infört krav på att dryckesflaskor av PET ska innehålla minst 25 procent återvunnen plast senast 2025 och 30 procent återvunnen plast senast 2030.

1.8 Designkrav på plastkorkar

En dryckesbehållare ska endast få säljas i Sverige om dryckesbehållaren är designad så att korkar och lock som är gjorda av plast är fästa vid behållaren under hela användningen. Kravet ska börja gälla den 3 juli 2024.

1.9 Dyrare med dåliga plastförpackningar

Naturvårdsverket ska förbereda genomförandet av differentierade avgifter för förpackningar. Det ska bli dyrare för en producent att sälja plastförpackningar som är svåra att materialåtervinna.

1.10 Mål om återvunnen plast i plastförpackningar

Från och med 2030 är målet att nya plastförpackningar som innehåller mer än 50 procent plast ska innehålla minst 30 procent återvunnen plast.

1.11 Globalt avtal om plastföroreningar

Sverige arbetar aktivt med att utforma och få till ett nytt rättsligt bindande globalt avtal om plastföroreningar vid FN:s miljöförsamling, UNEA, i mars 2022, för att förebygga och minska utsläpp av

plastavfall och mikroplaster. Plastföroreningar är ett globalt problem som behöver hanteras på en global nivå. I ett sådant avtal behöver hela livcykeln för plast adresseras för att möjliggöra giftfria, resurseffektiva och cirkulära kretslopp för plast, så att plasten inte skräpar ned i havet och på land eller sprids i luften. Målet är att eliminera icke nödvändiga engångsplastprodukter, minska utsläpp av mikroplaster, designa och producera plastprodukter som är giftfria, hållbara, återanvändbara och återvinningsbara, samt främja grön innovation.

1.12 Globala standarder för plastprodukter

Naturvårdsverket ska inför kommande internationella förhandlingsmöten om en ny global överenskommelse för plast ta fram underlag för att främja framtagandet av globala standarder för cirkulära och giftfria plastprodukter. Naturvårdsverket ska ta stöd av Svenska institutet för standarder (SIS), och vid behov designhögskolor och tekniska universitet. Naturvårdsverket ska också inhämta synpunkter från näringslivet på lämpligt sätt. Uppdragets resultat ska redovisas hösten 2023.

1.13 EU:s kemikaliestrategi

Regeringens ambition är att de åtgärdsförslag och tidplaner som kommissionen lagt fast i EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet genomförs på ett ambitiöst sätt genom att problematiska och särskilt farliga ämnen förbjuds i konsumentprodukter som innehåller plast.

1.14 Ambitiös EU-lagstiftning för produkter

Regeringen ska arbeta för ett ambitiöst produktpolicyramverk inom EU för att säkerställa att produkter utformas så att de blir hållbara, återanvändbara och återvinningsbara, samt att produkter i ökad utsträckning innehåller återvunnen material av hög kvalitet och utformas på ett sätt som möjliggör giftfria och resurseffektiva cirkulära kretslopp. Detta kommer bli särskilt viktigt för plastprodukter.

1.15 Nya EU-krav på utformning av förpackningar

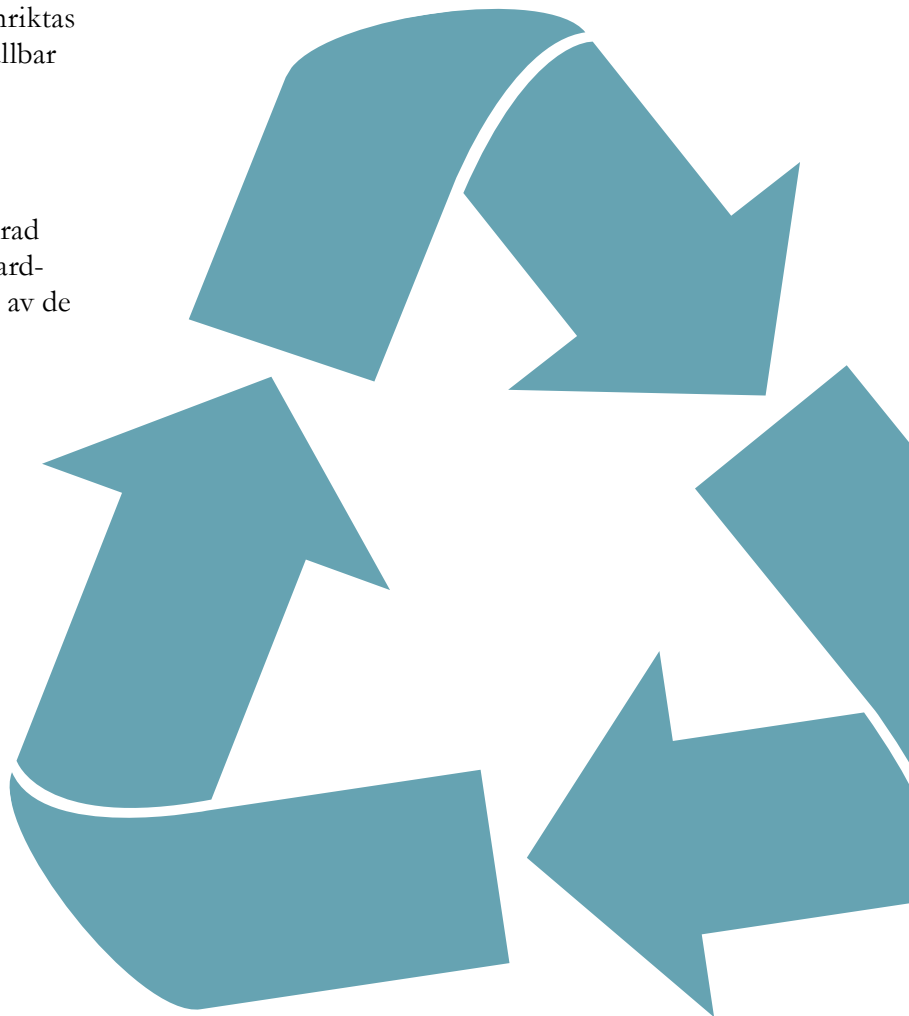
Regeringen ska arbeta för ett ambitiöst genomförande av revideringen av förpackningsdirektivet som ska presenteras av EU-kommissionen sommaren 2022 för att säkerställa att förpackningarna utformas så att de blir hållbara, återanvändbara och återvinningsbara samt innehåller återvunnet material där det är lämpligt.

1.16 Standardisering som verktyg för plast

Sveriges Standardiseringsförbund ska bl.a. bidra till genomförandet av regeringens strategi för cirkulär ekonomi. Under 2022 ska särskilt fokus inriktas mot att utveckla globala standarder för en hållbar plastanvändning.

1.17 Nytt råd för klimatfokuserad standardisering

Rådet ska främja innovativ och klimatfokuserad standardisering i en cirkulär ekonomi. Standardisering är viktig för plastområdet. Plast är ett av de prioriterade områdena för rådets arbete.

Fokusområde 2: Konsumtion och användning av plast och plastprodukter

Plast är ett material med många fördelar, men det är vår konsumtion och användning av plast i dag som är problematisk. Både tillverkning och användning av plast ökar ständigt. De senaste fyra decennierna har den globala plastproduktionen fyrdubblats och produktionen och konsumtionen fortsätter att öka. För att plast ska användas på ett mer hållbart sätt behöver konsumentinformationen förbättras och

tillgängligheten till alternativ underlättas så att det blir lättare för den enskilde konsumenten att göra hållbara och cirkulära val i vardagen. Det kan bl.a. bidra till att öka livslängden och återanvändbarheten för plast, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses. Resurseffektivitet, återvinning och cirkulära affärsmodeller ska främjas, t.ex. genom offentlig upphandling.

Regeringens åtgärder inom fokusområde 2

2.1 Krav på återanvändbara produkter

Den som säljer dryck i en engångsmugg eller snabbmat i en engångsmatlåda ska erbjuda konsumenten möjligheten att få drycken eller maten serverad i en återanvändbar mugg eller matlåda. Effektiva åtgärder ska också vidtas så att de återanvändbara muggarna, matlådorna och deras lock används flera gånger och information ska ges om miljöfördelarna med flergångsprodukter. Kraven ska börja gälla 1 januari 2024.

2.2 Informationskrav för plastprodukter

Producenterna av vissa engångsplastprodukter, t.ex. tuggummi och portionssnus ska från och med 2022 informera konsumenterna om hur produkten ska hanteras när den blir avfall och om de negativa miljöeffekter som nedskräpning ger upphov till. Naturvårdsverket ska lämna motsvarande information till konsumenter avseende de engångsplastprodukter som ska betala nedskräpningsavgifter, t.ex. cigaretter och vissa plastförpackningar.

2.3 Vissa engångsplastprodukter ska märkas

Producenterna av vissa engångsplastprodukter, t.ex. bindor, tamponger, ballonger, våtservetter och cigaretter, ska märka produkterna på ett sätt som informerar konsumenten om att produkten innehåller

plast och har en negativ effekt på miljön särskilt om den slängs på fel ställe.

2.4 Flergångsprodukter istället för engångsprodukter

Naturvårdsverket och Livsmedelsverket ska ta fram vägledning och riktlinjer till branschen som ska erbjuda återanvändbara muggar och matlådor för att säkerställa livsmedelssäkerhet och miljönytta.

2.5 Cirkulär och fossilfri offentlig upphandling för plast

Upphandling är ett viktigt verktyg för att påverka konsumtionen av plast. Därför gör regeringen en budgetsatsning för att Upphandlingsmyndigheten ska främja cirkulär och fossilfri upphandling, där plast är en av flera viktiga materialströmmar. Myndigheten ska också lägga fokus på hur man når ut med informationen till företag.

2.6 Klimatet och miljön ska beaktas vid offentlig upphandling

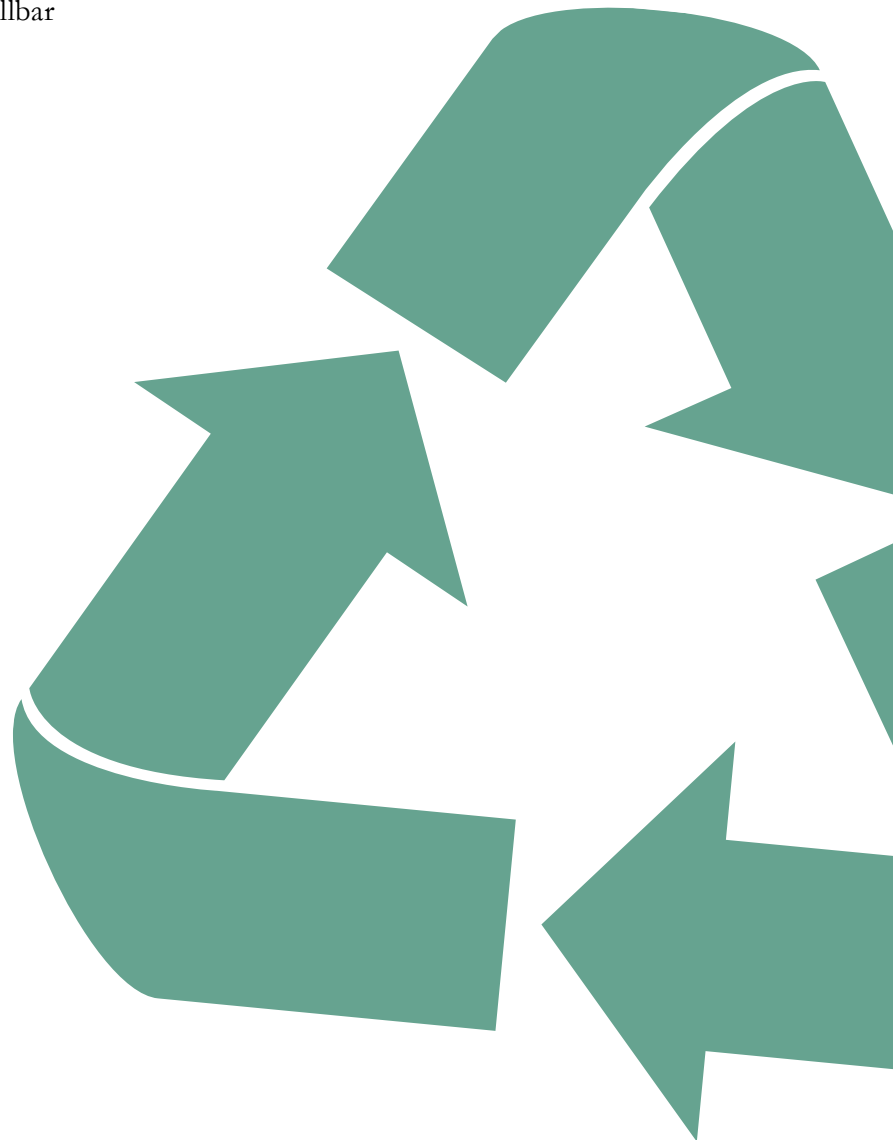
I ett förslag som har skickas ut på remiss föreslår regeringen en lagskärpning där klimatet alltid ska beaktas vid offentlig upphandling, och miljön, människors hälsa m.m. ska beaktas där det är relevant. Detta kan komma att påverka upphandlingen av plastprodukter.

2.7 Marknadsföring av plastprodukter

Konsumentverket ska rapportera hur myndigheten har arbetat för att bidra till en cirkulär ekonomi, vilket kan inkludera plast. Tillsyn av marknadsföring av miljöpåståenden är en del av detta arbete.

2.8 Genomförande av engångsplastdirektivet

Naturvårdsverket får ca 40 miljoner kronor 2022 för genomförande av engångsplastdirektivet i Sverige, vilket syftar till att styra bort från en ohållbar användning av plast. Det rör bl.a. tillsyn och vägledning.

Fokusområde 3: Giftfria och cirkulära kretslopp av plast och plastprodukter

För att hanteringen av plast ska ställas om till en cirkulär användning måste även materialåtervinningen öka. De flesta plaster går att återvinna. Problemet uppstår när produkterna designas på ett sätt där flera olika plastmaterial blandas eller när olika tillsatser i form av färgämnen, mjukgörare m.m. används. En förutsättning för att kunna få både kvalitet och efterfrågan på ett nytt återvunnet material är att det är möjligt att sortera plasten, något som i sig förutsätter att den plast som finns på marknaden och sedan samlas in är så homogen som möjligt. I dag är det mindre än 10 procent av plastavfallet i Sverige och globalt som materialåtervinns. Det är nödvändigt att öka materialåtervinningen för klimatet och miljön. En kontrollerad avfallshantering är också viktig för att motverka den ökande organiserade brottsligheten på området.

Plastavfall är ett särskilt problematiskt avfall när det hamnar i miljön, då plast inte bryts ner naturligt utan fragmenteras långsamt till mikroplast. Mikro-

plaster förekommer över hela världen och överallt i naturen och det finns många osäkerheter kring miljö- och hälsoeffekterna från mikroplast. När plast hamnar i naturen kan det orsaka stora problem för djur, människor och miljön. Nedskräpning av plast är ett stort och allvarligt hot mot den biologiska mångfalden i haven. Oavsett om plasten är tillverkad av fossilt eller biologiskt material eller om plasten marknadsförs som nedbrytbar, så innebär den ett problem när den hamnar som skräp i naturen. Den biologiskt nedbrytbara plasten leder till problem eftersom den är svår att materialåtervinna.

För att få giftfria och cirkulära kretslopp av plast ska återanvändning prioriteras framför materialåtervinning och annan avfallshantering. Utsorteringen av plast ska utvecklas så att mer plastavfall kan materialåtervinnas. Det är också viktigt att underlätta för hushåll och verksamheter så att de enkelt kan göra sig av med sitt källsorterade plastavfall.

Regeringens åtgärder inom fokusområde 3

3.1 Satsning på hållbar plasthantering

Naturvårdsverket får ytterligare 25 miljoner kronor per år 2022–2024 för att stärka arbetet, både nationellt, inom EU och internationellt, för en mer cirkulär och hållbar plasthantering som minskar förekomsten av plaster, inklusive mikroplaster, i hav och natur. Myndigheten ska göra insatser inom hela livscykeln för plast t.ex. hållbar design, standardisering, återanvändning, alternativa material, återvinning och minskat läckage av plast. Regeringen har även utsett Naturvårdsverket som ansvarig för nationell plastsamordning.

3.2 En förbättrad förpackningsinsamling

Regeringen har remitterat promemorian En för-

bättrad förpackningsinsamling – nya roller för kommuner och producenter. Promemorian innehåller flera förslag som ska reglera insamlingen av olika slags förpackningsavfall från hushåll och verksamheter, samt grundläggande frågor om ansvar och finansiering.

3.3 Kartläggning av plastflöden

Naturvårdsverket ska kartlägga plastflöden i Sverige samt analysera och föreslå hur myndigheten kan följa plastflöden i omställningen till en cirkulär ekonomi för att främja plastavfall som en resurs. Metoden ska också kunna användas för att på sikt följa andra prioriterade strömmar. Uppdraget ska redovisas hösten 2022.

3.4 Plast och mikroplast från källa till hav

SMHI ska tillsammans med Naturvårdsverket arbeta för bättre kunskap och nationell övervakning av spridning av mikroplast. SMHI ska göra en stor-skalig analys av hur plast och mikroplast sprids från källa till hav via vattenflöden. Uppdraget ska redovisas hösten 2023.

3.5 Minskad förorening av mikroplaster i miljön

Naturvårdsverket ska utreda hur miljöövervakningen kan utvecklas för att också omfatta kartläggning av mikroplaster. Naturvårdsverket ska redovisa metoder och kostnader för att över tid kunna få en bild och följa spridning och exponering av mikroplaster i Sverige. Uppdraget ska redovisas våren 2024.

3.6 Mer plast ska sorteras

Naturvårdsverket ska undersöka vilka avfallsströmmar av plast som är lämpliga att ställa högre krav på för att öka möjligheten att använda avfallet som en resurs. Uppdraget ska redovisas våren 2024.

3.7 Bättre kunskap om nedskräpning

Naturvårdsverket ska ta fram förslag på hur nationella skräpmätningar ska genomföras.

3.8 Hållbar plastanvändning i byggsektorn

Boverket ska kartlägga och analysera vad som kan främja att byggnadsverk, byggnadsdelar och byggmaterial redan från början kan utformas och designas för att vara hållbara samt enkla att reparera, uppgradera, nedmontera och återanvända. I detta ingår att analysera hur rivning av befintliga byggnadsverk kan undvikas och hur de kan återbrukas i sin helhet samt att analysera vad detta innebär för valet av olika byggmaterial, exempelvis plast.

3.9 Ökad insamling och återvinning av uttjänta och förlorade fiskeredskap

Havs- och vattenmyndigheten ska genomföra undersökningar, utredningar, städinsatser och informationsinsatser för att samla in uttjänta och förlorade fiskeredskap och återvinna dessa. Uppdraget ska slutredovisas våren 2025.

3.10 Nytt mål för fiskeredskap

Senast 2027 ska mängden avfall som utgörs av fiskeredskap som samlats in separat utgöra minst 20 procent av den mängd fiskeredskap som sålts i Sverige under samma år.

3.11 Minskad spridning av mikroplast från textil

Naturvårdsverket ska genomföra en särskild insats gentemot berörda högskolor och universitet hur design av textil kan möjliggöra reparation, återanvändning, återvinning och minskad spridning av mikroplast.

3.12 Fler plastflaskor och metallburkar i retursystemet

Plastflaskor och metallburkar som innehåller dryck som inte är konsumtionsfärdig (t.ex. saft) eller består av grönsaks-, frukt- eller bärjuice ska ingå i ett godkänt retursystem. Kraven ska börja gälla den 5 januari 2023. Även plastflaskor och metallburkar som innehåller mjölk ska omfattas av ett retursystem. Kravet ska börja gälla den 1 januari 2029.

3.13 Förbud mot att använda konfetti utomhus

Från och med den 30 april 2022 blir det förbjudet att använda konfetti som innehåller plast utomhus. Konfetti som används utomhus samlas sällan eller aldrig in utan hamnar i naturen och leds via vatten drag ut i havet.

3.14 Förbud mot att förbränna plast

Förbud mot direkt förbränning eller deponering av plastavfall som har samlats in separat för att förberedas för återanvändning eller för att materialåtervinnas. Det kan röra källsorterade plastförpackningar, och syftet är att öka återanvändning och materialåtervinning. Förbudet gäller inte avfall som uppkommit vid behandling av separat insamlat avfall där förbränning eller deponering är det bästa alternativet ur miljösynpunkt. Förbudet började gälla 1 augusti 2020.

3.15 Bättre hantering av fritidsbåtar

Havs- och vattenmyndigheten ska främja insamling och återvinning av fritidsbåtar. Myndigheten ska också undersöka hur stort problemet med övergivna fritidsbåtar är ur ett livscykelperspektiv, och föreslå åtgärder för hur fler båtar ska återvinnas. Uppdraget ska redovisas hösten 2023.

3.16 Satsning för att motverka avfallsbrottslighet

Regeringen föreslår en satsning på 50 miljoner kronor under 2022 för att stärka arbetet vid flera myndigheter för att förebygga, förhindra och bekämpa brottslighet kopplat till avfall, inklusive plastavfall. Det innefattar bland annat förbättrad tillsyn, gränskontroll och utredningsarbete.

3.17 Plastavfall och Baselkonventionen

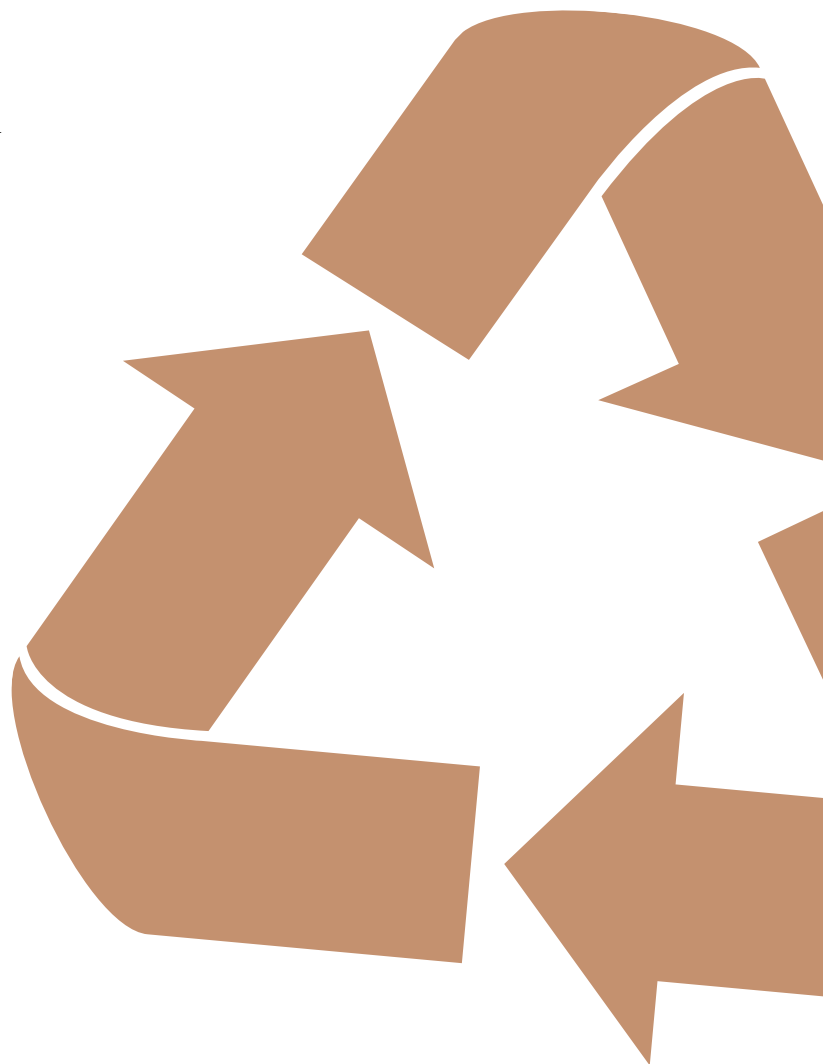
Regeringen fortsätter driva utvecklingen mot en hållbar plastanvändning globalt, bland annat genom arbetet inom konventionen om gränsöverskridande transporter av avfall (Baselkonventionen). Från och med januari 2021 gäller skärpta regler för plastexport inom Baselkonventionen vilket innebär att enbart oproblematiskt plastavfall som går direkt till återvinning får exporteras utan förhandsanmälan. Från EU gäller exportförbud, anmälan eller informationsplikt för plastavfall.

3.18 Minskad spridning av mikroplast till vattenmiljön

Regeringen avsätter särskilda medel för att Naturvårdsverket ska kunna betala ut bidrag till projekt för att minska spridning av mikroplaster till vattenmiljön.

3.19 Stärkt strandstädning bidrag till kommunerna

Regeringen avsätter 20 miljoner kronor 2022 för bidrag till kommuner för strandstädning i områden där stora avfallsmängder av framförallt plast flyter i land på havsstränder.

Fokusområde 4: Drivkraft för näringsliv och andra aktörer som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller för plast och plastprodukter

Näringslivet bidrar i omställningen till en hållbar plastanvändning genom nya cirkulära affärsmodeller, samt hållbar produktdesign och produktion. Näringslivets stora, små och medelstora företag spelar en viktig roll för användningen och utvecklingen av befintliga och nya innovativa lösningar och teknikutveckling, samt generellt för sådan innovation som möjliggör omställningen till en cirkulär, giftfri och fossilfri produktion och konsumtion av plast. Utvecklingen av nya lösningar kan initialt vara kostsam för företag, varför särskilda inno-

vationsstöd kan bidra till att stimulera omställning. För att uppnå en cirkulär användning av plast ska fokus sättas på åtgärder som ökar företagets incitament och förmåga att ställa om till en hållbar plastanvändning. Det är också väsentligt att utveckla långsiktiga ekonomiska styrmedel utifrån principen om att ”förorenaren betalar”, så att kostnaden för plasten även inkluderar kostnaden för miljö- och klimatbelastningen.

Regeringens åtgärder inom fokusområde 4

4.1 Ökade stöd för plaståtgärder

Regeringen genomför budgetsatsningar för industrins omställning i Industriklivet och Klimatklivet där nya projekt inom plaståtervinning kan söka stöd för initiativ som minskar utsläppen av koldioxid och andra gaser som påverkar klimatet.

4.2 Mindre plast i naturen

Regeringen har beslutat att organisationen Håll Sverige Rent får 15 miljoner kronor i bidrag 2022 för kunskapshöjande insatser vad gäller nedskräpning, samt för att genomföra andra konkreta insatser för att minska nedskräpningen i Sverige.

4.3 Producenterna ska betala för nedskräpning

Producenter av vissa engångsplastprodukter, exempelvis muggar, matlådor, tobaksvaror med filter, ska betala en rörlig avgift baserad på kostnader för städning och nedskräpning.

4.4 Nya krav för ballonger och våtservetter

Regeringen har infört nya regler för ballonger och våtservetter, eftersom de orsakar problem med nedskräpning. De nya reglerna innebär att producenterna ska bekosta städning av nedskräpning i ute-

miljöer och informationskampanjer för att motverka nedskräpning och informera om korrekt avfallshantering. Senast 2030 ska nedskräpningen av ballonger och våtservetter vara försumbar.

4.5 Nya krav för cigaretter och filter

En producent som på den svenska marknaden släpper ut filter eller tobaksvaror med filter (cigaretter) ska samla in fimpar på platser utomhus och hantera avfallet efter att det samlats in. Kravet ska börja gälla 5 januari 2023.

4.6 Nya regler för fiskeredskap

Producenter av fiskeredskap ska på lättillgängliga platser samla in fiskeredskap som blivit avfall och ersätta de kostnader som kommunen har för att samla in fiskeredskap. Producenterna ska också ansvara för materialåtervinningen av fiskeredskapen.

4.7 Ökad tillsyn

Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten har utvecklat sitt arbete med tillsyn över producenter av plastprodukter för engångsbruk enligt förordningen (2021:996) om engångsprodukter, förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksprodukter och filter, förordningen

(2021:1000) om producentansvar för våtservetter, samt över förpackningsproducenter enligt förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar.

4.8 Böter för all nedskräpning

För att minska nedskräpningen har regeringen vidgat lagstiftningen avseende vad som är straffbart vid nedskräpning. Det innebär att all nedskräpning inklusive exempelvis godispapper, fimpar och snus omfattas av straffansvar, dvs. böter.

4.9 Forskning och innovation för plast

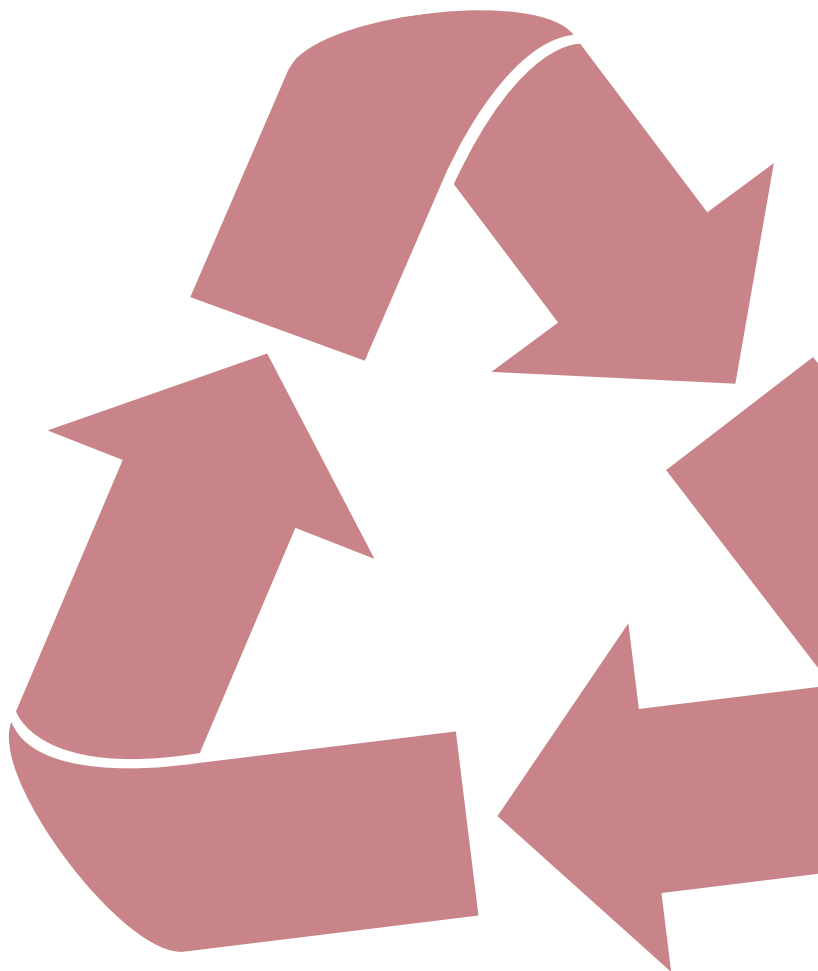
Vinnova och Formas gör många forsknings- och innovationsutlysningar. De ska redovisa hur myndigheterna har bidragit till omställningen till en cirkulär ekonomi och därmed till en cirkulär produktion och användning av plast.

4.10 Nysatsning på strategiska innovationsprogram

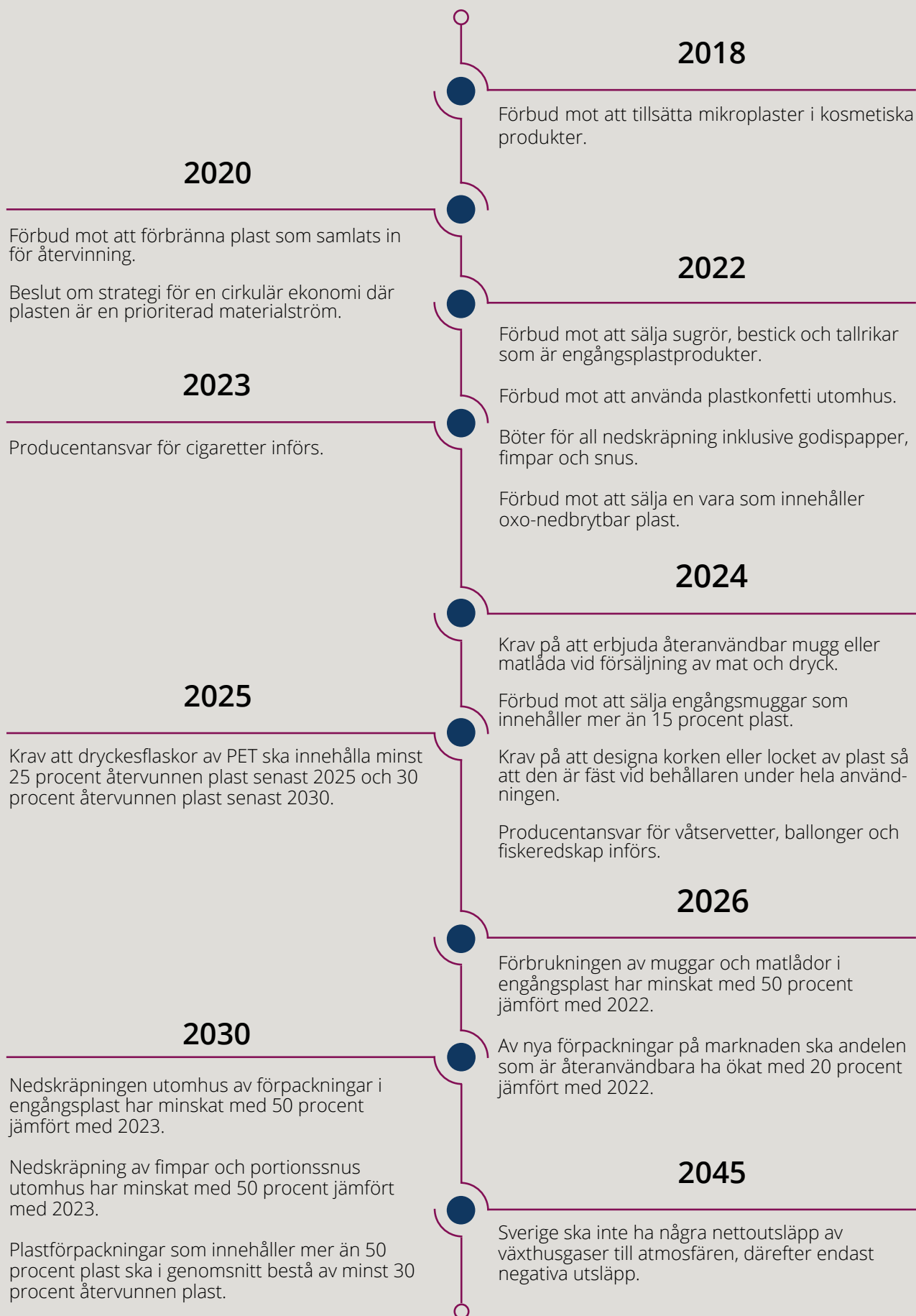
Energimyndigheten, Formas och Vinnova ska utveckla de strategiska innovationsprogrammen med ett tydligare fokus på till exempel fossilfrihet, giftfri cirkulär ekonomi och digital omställning som understödjer klimatomställningen.

4.11 Europeiska plastpakten

Den europeiska plastpakten samlar ambitiösa företag och medlemsstater för att skynda på processen till en cirkulär ekonomi för plast i Europa. För att främja paktens arbete och omställningen inom EU till en hållbar plastanvändning bidrar Sverige i arbetet.

Viktiga år för plasten

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Mäster Samuelsgatan 70
Stockholm